

CZU 341.6 :061.1. E U

REDEFINIREA CONCEPTULUI DE JUSTIȚIE EUROPEANĂ

Svetlana SLABU,
Doctorand USEM

REZUMAT

Sistemul de justiție, creat la nivelul Uniunii este unul perfectibil, căruia îi revine sarcina de a asigura funcționalitatea și longevitatea Uniunii, prin sancționarea oricărei încălcări, a obligațiilor asumate, conferind autoritate sistemului creat, stabilitate raporturilor juridice și încredere membrilor săi.

Cuvinte-cheie: Justiție, tratate, competențe.

REDEFINING THE CONCEPT OF EUROPEAN JUSTICE

Svetlana SLABU,
PhD Candidate USEM

SUMMARY

The system of justice created within the Union is perfectible, its task is to ensure the Union operation and longevity by punishing any breach of assumed obligations, conferring powers on the created system, and to ensure stability of legal relations and trust of its members.

Keywords: Justice, treaties, competences

La etapa actuală de dezvoltare a Uniunii Europene (în continuare UE sau Uniunea) justiția, ca și atribut al puterii, cunoaște o nouă dimensiune în care există, cel puțin la momentul actual, două instanțe, Curtea de Justiție a Uniunii Europene (în continuare CJUE) și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) ale căror competențe, potrivit Tratatului de la Lisabona din 2007, nu se exclud, dar nici nu se intersectează, ele acționând separat, ceea ce ne duce la concluzia că nu există încă un sistem de justiție la nivel european.

Existența unui sistem de justiție sau lipsa acestuia va putea fi constatată după o analiză a modului de funcționare a justiției în sens larg, la nivelul Uniunii și al statelor componente, dar și în sens restrâns, la nivelul central al Uniunii, aceasta presupunând și definirea noțiunii de sistem de justiție european pornind de la definiția termenului de justiție care reprezintă „totalitatea organelor de jurisdicție dintr-un stat; ansamblul legilor și al instanțelor judecătorești; sistemul de funcționare al acestor instanțe”. [1, p. 552]

Pornind de la această definiție putem afirma că:

1. Sistemul presupune un an-

samblu de instanțe, organe de jurisdicție;

2. Un sistem de legi, care pot fi aplicate în cadrul instanțelor și organelor de jurisdicție;

3. Conexiunea dintre aceste instanțe.

Acesta este un sistem clasic de justiție care funcționează la nivel național, dar tendința unionistă, care are ca scop menținerea unui echilibru al drepturilor la același nivel de protecție, în toate statele membre, presupune crearea, adoptarea și adaptarea unui sistem juridic la o scară mai mare cu aplicabilitate pe întreg teritoriul Uniunii.

Pentru elucidarea acestui aspect supunem analizei două ipoteze:

A. Prima ipoteză, a sistemului de justiție în sens larg, acesta fiind alcătuit din CJUE, CEDO și instanțele naționale, din fiecare stat membru.

B. A doua ipoteză, a sistemului de justiție în sens restrâns, ar fi sistemul juridic alcătuit din cele două Curți, CJUE și CEDO, care ar putea fi completat cu o altă Curte Europeană, superioară și comună celor două care va putea soluționa și eventuale conflicte de competență.

A. Potrivit primei ipoteze, în sens larg, sistemul de justiție europeană, dreptul european, în general, are la bază următoarele principii:

principiul atribuirii de competențe, principiul proporționalității și principiul subsidiarității [2, p. 64-82].

Aceste principii au scopul de a se completa unele pe altele și de a realiza obiectivele Uniunii, așa cum au fost stabilite prin tratate, ele nu permit Uniunii să depășească limitele stabilite, teritorial și material, sunt proporționale, fără a putea excede limitelor subsidiare, statele fiind primele îndreptățite să acționeze, dacă rezultatul este identic.

CEDO, ca element component al sistemului de justiție europeană, cu o accepțiune largă a sensului, are domeniu strict delimitat și termene de introducere a acțiunii, după epuizarea căilor naționale, ceea ce o include în sistemul de justiție europeană.

B. Cu privire la cel de-al doilea sens, cel restrâns, este unul incomplet, lipsit de conținut și nedefinit, care nu corespunde cerințelor Uniunii și nici intereselor cetățenilor europeni, deoarece cele două Curți nu au domenii de competență comune și nici o instanță comună care să poată rezolva eventualele conflicte de competență. [3, p. 137-140]

Analizând cele două accepțiuni ale noțiunii de sistem de justiție, sens larg și sens restrâns, așa cum încercăm să le grupăm anterior, pu-

tem observa că nici unul dintre ele nu este complet deoarece:

- În sensul larg al sistemului de justiție, ar trebui să existe un sistem obligatoriu în care să fie inclusă și o instanță europeană, care să reprezinte ultimul grad de jurisdicție, acest lucru realizându-se doar în cazul în care poate fi sesizată CEDO, nu și CJUE.

- Tot cu privire la sensul larg acesta ar trebui să fie mai cuprinzător, vorbim aici despre diversitatea cauzelor, dar avem pentru fiecare Curte domenii stricte în care Curțile pot fi sesizate.

- Cu privire la sensul restrâns este discutabil, deoarece nu este nici o legătură între cele două instanțe, este doar cea de teritoriu.

- Titularii acțiunilor ce pot fi introduse, dar și condițiile de admisibilitate a acestora sunt diferite.

Având în vedere elementele prezentate, considerăm că sistemul de justiție europeană este alcătuit din instanțele naționale ale statelor membre, CJUE și CEDO, care urmăresc menținerea unui nivel de protecție egal pentru cetățenii din Uniune și oferă stabilitate raporturilor juridice create, în domeniile de competență comună, conform principiilor europene, în baza legilor adoptate.

În continuare, vom analiza aspectele sistemului juridic pornind de la prevederile Tratatului de la Lisabona, varianta consolidată care stabilește la art. 20 (fostul art.17) „Se instituie cetățenia Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are cetățenia unui stat membru. Cetățenia Uniunii nu înlocuiește cetățenia națională, ci se adaugă acesteia” [4, art. 17]

În cadrul CJUE, potrivit Tratatului de Funcționare a Uniunii Europene (în continuare TFUE) avem ca punct de reper următoarele dispoziții: „Uniunea constituie un spațiu de libertate, securitate și justiție, cu respectarea drepturilor fundamentale și a diferitelor sisteme de drept și tradiții juridice ale statelor membre.” [4, art.67, al.1]

„Consiliul European definește orientările strategice ale planificării legislative și operaționale în cadrul spațiului de libertate, securitate și justiție” [4, art. 68].

„Parlamentul European și Consiliul, hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară, adoptă măsuri, în special atunci când acestea sunt necesare pentru buna funcționare a pieței interne, care urmăresc să asigure:[...] accesul efectiv la justiție” [4, art. 81, al. 2].

„Tribunalul are competența să judece în primă instanță acțiunile menționate la articolele 263, 265, 268, 270 și 272, cu excepția celor care sunt atribuite unui tribunal specializat, instituit în conformitate cu articolul 257 și a celor rezervate prin statut Curții de Justiție. Statutul poate să prevadă pentru Tribunal competențe în alte categorii de acțiuni” [4, art. 256].

Analizând dispozițiile Tratatului, mai sus enunțate, putem concluziona că fiecare cetățean al unui stat membru are o a doua cetățenie - cea a Uniunii, chiar dacă acest lucru nu este atestat de vreun document, cetățenia rezultând explicit și implicit din textul legal și apartenența acestuia la spațiul european care trebuie să fie un spațiu de libertate, dar și de justiție.

Acest punct de vedere este cel care justifică crearea unui sistem de justiție la nivel european, sistem care trebuie să protejeze cetățenii Uniunii în același fel pe întreg teritoriul, fără discriminare.

Apare în urma acestor afirmații o întrebare legitimă și anume care ar fi nivelul de protecție, oferit cetățenilor, de sistemul de justiție creat, la nivelul Uniunii și dacă este unul efectiv funcțional sau are anumite carențe ?

Răspunsul la această întrebare poate fi unul simplu și anume, da sistemul creat la nivelul Uniunii oferă protecție cetățenilor Uniunii în conformitate cu principiile ce stau la baza sistemului creat și anume:

- Principiul îndeplinirii funcțiilor potrivit competențelor atribuite;
- Principiul îndeplinirii funcțiilor proporțional;
- Principiul îndeplinirii funcțiilor în mod subsidiar.

De fapt aceste trei principii nu fac altceva decât să sublinieze legalitatea întregului sistem, ce se creează în cadrul Uniunii, exprimând și conținutul acesteia.

Din punctul nostru de vedere legalitatea întregului sistem, așa cum este stabilită și implementată, este una limitativă care nu reușește să ofere o protecție deplină cetățenilor Uniunii, așa cum sunt definiți în textul Tratatului, cetățenii statelor membre UE.

În conformitate cu principiile, enumerate de tratate, există în cadrul Uniunii, competențe exclusive și competențe partajate, astfel „(1) În cazul în care tratatele atribuie Uniunii competență exclusivă într-un domeniu determinat, numai Uniunea poate legifera și adopta acte cu forță juridică obligatorie, statele membre putând să facă acest lucru numai în cazul în care sunt abilitate de Uniune sau pentru punerea în aplicare a actelor Uniunii.

(2) În cazul în care tratatele atribuie Uniunii o competență partajată cu statele membre într-un domeniu determinat, Uniunea și statele membre pot legifera și adopta acte obligatorii din punct de vedere juridic în acest domeniu. Statele membre își exercită competența în măsura în care Uniunea nu și-a exercitat competența. Statele membre își exercită din nou competența în măsura în care Uniunea a hotărât să înceteze să și-o mai exercite.

(3) Statele membre își coordonează politicile economice și de ocupare a forței de muncă în conformitate cu condițiile prevăzute în prezentul tratat, pentru definirea cărora Uniunea dispune de competență.” [4, art. 2]

Și dispozițiile legale amintite întăresc și subliniază modul de exercitare al atribuțiilor în domeniul juridic, atribuții exclusive sau partajate.

Am putea spune că la nivel european există, în sens larg:

- un sistem juridic incomplet, posibilitatea de a sesiza CJUE nu este o etapă obligatorie care să urmeze după epuizarea căilor interne;

- competențele CJUE sunt limitate, nu acoperă toate segmentele vieții sociale;

- mai apar probleme legate de imunitățile de jurisdicție pe teritoriul statelor membre sau asociate.

În sens restrâns avem următoarele carențe:

- lipsa unor rapoarte de coor-

donare și /sau subordonare, între CJUE și CEDO, care ar avea drept finalitate stabilirea unui sistem de justiție la nivel european;

-lipsa, eventual, a unei instanțe superioare comune care să poată fi sesizată în oricare dintre domeniile de competență ale celor două instanțe și care ar putea soluționa și eventualele conflicte de competență, contribuind, de asemenea, la crearea și consolidarea unui sistem de justiție la nivel european.

Unitatea sistemului de justiție europeană nu înseamnă neapărat și unitatea sistemului legislativ, deoarece în cadrul Uniunii Europene se ține cont și de specificitatea fiecărei țări, de legislația internă, dar și de previzibilitatea rezultatelor, de posibilitatea recunoașterii hotărârilor pronunțate pe teritoriul altor state și punerea în executare a acestora.

Scopul tuturor măsurilor întreprinse este acela de a crea un sistem de justiție eficient, care are menirea de a consolida democrația la nivel de Uniune, crescând încrederea membrilor Uniunii, în lege și autoritatea acesteia, dar și în capacitatea sistemului de a reacționa eficient la orice încălcare a legii, toate acestea ducând la o protecție efectivă a drepturilor cetățenilor pe întreg teritoriul Uniunii.

Din punctul nostru de vedere, crearea unui sistem de justiție la nivel european ar presupune următoarele:

- În sens larg:
 - Finalizarea tuturor procedurilor cu privire la, adoptarea/implementarea Constituției Uniunii Europene;
 - Stabilirea la nivel de stat membru a unor reguli cu privire la sesizarea instanței care să aibă ca ultim grad jurisdicțional o instanță europeană;
 - Partajarea clară a competențelor între cele două instanțe, CJUE și CEDO;
 - Extinderea domeniilor de competență, ceea ce va avea ca efect și extinderea protecției oferită cetățenilor;
 - Criteriul cetățeniei europene să nu fie singurul care determină procedurile de protecție a persoanelor, protecția să fie asigurată în aceeași măsură și celor care nu

sunt cetățeni, dar au drepturi legale de ședere pe teritoriul oricărui stat membru al UE;

- Crearea unei baze de date specializate la nivelul fiecărei instanțe europene, care să țină cont de natura cauzelor soluționate de instanțele europene și să poată fi accesate și cunoscute într-un timp redus.

- În sens restrâns:
 - Crearea unei instanțe comune superioară celor două deja existente, CJUE și CEDO.

Un alt aspect important în procesul de realizare a unui sistem de justiție este reprezentat de noțiunea de integrare a statelor în Uniune, care reprezintă o adeziune la condiții prestabilite, impuse, dar acceptate în mod voluntar de fiecare stat în parte care se obligă să respecte dreptul comunitar, un drept național pentru Uniune, dar internațional pentru fiecare stat în parte [5, p. 27].

De fapt integrarea, incluzând aici și segmentul justiției, este o modalitate de cooperare la nivel european, în domenii clar delimitate care conferă organismului astfel creat posibilitatea de a folosi anumite forme de constrângere, pentru a menține un anumit echilibru și un anumit nivel de securitate și stabilitate statelor, persoanelor, dar și raporturilor juridice ce se stabilesc între ei, sau între ei și organele Uniunii, repectând astfel principiul securității juridice [6, p. 49, pp.453].

Caracterele integrării, în opinia noastră, sunt următoarele:

- Caracterul voluntar - statele nefiind obligate să facă parte din comunitate, manifestarea de voință, în sensul integrării, depinzând pentru început în mod exclusiv de interesul declarat al statului, ce se va asocia în vederea integrării.
- Caracterul obligatoriu - în urma depășirii primei etape a caracterului voluntar se asumă niște obligații cu consecințe în vederea definitivării procesului de integrare.
- Caracterul expres - neputând fi dedus din comportamentul, curtozia unui stat față de comunitate.
- Caracterul progresiv - domeniile de competență ale Uniunii se extind.

Toate aceste caractere își pun amprenta și pe domeniul justiției, care cu siguranță va cunoaște o altă

configurare. În actuala construcție ne lipsește o Curte Comună, celor două existente, care să acopere toate segmentele deținute de cele două.

Pentru consolidarea sistemului de justiție, la nivel european, considerăm ca în urma aderării Uniunii la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, conform art. 6, al. 2, al Tratatului, de la Lisabona, este imperios necesar să se redefinească termenii de justiție comunitară și justiție națională, ținând cont de evoluția generală a Uniunii, creșterea numărului membrilor și a domeniilor de colaborare, pentru o mai bună funcționare a sistemului însuși.

Această redefinire ar avea ca finalitate stabilirea cu exactitate a domeniului de competență al CJUE, dar ar ajuta pe viitor și la clarificarea raporturilor dintre cele două Curți, CJUE și CEDO, eliminând orice echivoc și oferind posibilitatea realizării unei justiții eficiente la nivel european.

Bibliografie

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iorgovan” DEX, Dicționar explicativ al limbii române, editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 552, pp. 1192.
2. Guy Isaac, Marc Blanquet, Droit general de l'Union européenne, 10 édition, Dalloz, Paris, 2012, p.64-82, pp. 560.
3. Carlo Castronovo, Salvatore Mazzamuto, Manuale di diritto privato europeo, Giuffrè Editore, 2007, p. 137-140, pp. 304
4. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016E/TXT>, Tratatul Privind Functionarea Uniunii Europene.
5. Gerard Conway, EU Law, Routledge, 2015, p. 27, pp. 756.
6. Ulf Bernitz, Joakim Nergelius, Cecilia Cardner, Xavier Groussot, General Principles of EC Law in a Process of Development, Reports from a Conference in Stockholm, 23-24 march 2007, Kluwer Law International, 2008, p. 49, pp. 453.

Svetlana SLABU,
Asociaț „Total Management” SRL
Tel: 068243843
Email: sorin.jurist@yahoo.com